

Op weg naar de Defensienota 2000

Precies een half jaar na haar aantreden heeft het tweede paarse kabinet-Kok in de *Hoofdpijnennotitie* aangegeven hoe het de in het regeerakkoord afgesproken bezuiniging op defensie wil realiseren. Een bezuiniging, u zult zich dat nog herinneren, die noch door een substantieel verbeterde veiligheidssituatie noch vanwege verslechterde economische omstandigheden noodzakelijk was, maar die door de regeringspartijen werd overeengekomen om voorrang te geven aan andere belangrijke nationale beleidsterreinen, zoals de gezondheidszorg en het onderwijs.

De uitgewerkte plannen van minister De Grave en staatssecretaris Van Hoof komen na een rumoerig half jaar, waarin het ministerie en de krijgsmacht delen veelvuldig in het nieuws zijn geweest, zowel in positieve als negatieve zin. De aanhoudende berichtgeving in de media over Srebrenica zorgden ervoor dat de nieuwe bewindslieden geen wittebroodsweken konden genieten en hebben via het rapport-Van Kemenade geleid tot een stroom veranderingen binnen de centrale organisatie. Via de pers liet minister De Grave duidelijk weten hoe hij tegen de loyaliteit van hoge militairen aankijkt: hoe hoger de rang, hoe lager de tolerantie wanneer deze de media zoeken om afwijkende meningen te ventileren. Uw redactie maakt zich zorgen over een mogelijke terughoudendheid onder collega's bij het leveren van professioneel-kritische artikelen voor publicatie in de *Militaire Spectator*.

Gelukkig was er ook regelmatig aandacht voor het vele goeds dat de Nederlandse strijdkrachten verrichten: de stabiliteit die het gemechaniseerde bataljon in Bosnië meehelpt te bevorderen, de stok achter de deur in Kosovo in de vorm van F-16's en Chinook-helikopters, en het optreden van marine en luchtmacht bij de watersnoodramp in Midden-Amerika.

Nu dan de Hoofdpijnennotitie zelf. Nog voordat deze door het kabinet was vastgesteld, waren de belangrijkste feiten al via lekken naar de media onthuld en hadden kamerleden er zelfs al op gereageerd. De eenvoudige krantenlezende defensiemedewerker moet gedacht hebben dat de notitie al in het parlement was behandeld voordat het personeel erover werd ingelicht. Op 25 januari was het zover dat het defensiepersoneel met veel mediaspektakel mocht vernemen hoe de regering andermaal een serie reorganisaties gaat uitvoeren. Ofschoon de in 1993 in de *Prioriteitennota* vastgestelde en door de Tweede Kamer goedgekeurde taken van de krijgsmacht een goed uitgangspunt vormen voor het defensiebeleid, acht het kabinet een verdere vernieuwing van de krijgsmacht noodzakelijk, vooral gericht op vergroting van de inzetbaarheid.

Hoe wordt deze vernieuwing en vergroting van de inzetbaarheid binnen het vooraf bepaalde keurslijf van de ombuigingen gerealiseerd? Allereerst de koele cijfers. In de komende tien jaar zal voor bijna f 7 miljard aan bezuinigingsmaatregelen worden doorgevoerd. Daartegenover staat dat voor ruim f 2,5 miljard aan nieuw beleid zal worden geëntameerd, waarvan bijna f 1 miljard aan nieuw personeelsbeleid wordt uitgegeven. Dat laatste is een erkenning dat uiteindelijk de mens in de krijgsmacht de kritische succesfactor vormt. De wens tot verjonging van het militair personeel staat echter haaks op de voorgenomen verhoging van de ontslagleeftijd. Het is daarom zeer de vraag of de fasering van enige jaren toereikend zal zijn.

Ondanks druk vanuit verschillende politieke partijen, de media en bepaalde *opinion leaders* om volledige taken van de krijgsmacht af te stoten, heeft minister De Grave gekozen voor het afsnijden van *kaasblokjes*, wat al meer is dan het hanteren van de kaasschaaf. Voor een door sommigen bepleite rigoureuze taakafstoting is geen enkele veiligheidspolitieke aanleiding. Terecht constateert de minister dat tot dusverre ook de

weg van bondgenootschappelijke taakspecialisatie niet goed begaanbaar is gebleken, vooral vanwege de terughoudendheid om zich afhankelijk te maken van andere landen.

De inzetbaarheid van de krijgsmacht wordt volgens de notitie vergroot door het extra paraat stellen van vijfhonderd man pantserinfanterie en driehonderd man genie ten koste van de logistieke *tail* van de Koninklijke Landmacht, alsmede door driehonderd extra mariniers en een tweede amfibisch transportschip. Daar staat echter tegenover dat door de opheffing van eenheden 150 Leopard-2 tanks vrijkomen. Daarnaast is voorzien dat twee Standaard-fregatten, twee F-27 Maritime- en drie Orion-vliegtuigen en een squadron F-16 jachtvliegtuigen worden afgestoten. Dit laatste vooral om moderniseringskosten en vervangingsinvesteringen te beperken. Het zal de hoogwaardig opgeleide en uitstekend inzetbare bemanningen van deze schepen en vliegtuigen ongetwijfeld pijn doen zijn dat de regering prioriteit geeft aan 'meer groen op de grond' (zie ook het artikel van de Bevelhebber der Landstrijdkrachten in dit nummer). Aan gezien drie nieuwe NAVO-bondgenoten wel beschikken over personeel maar slechts in beperkte mate over het modernste materieel, ontstaan hier mogelijk kansen om hen te steunen.

Andere vormen van nieuw beleid, meer aandacht voor *theatre missile defence* (TMD) en de vorming van een speciale eenheid voor *civil-military cooperation* (CIMIC) spelen goed in op nieuwe, ook in bondgenootschappelijk verband onderkende behoeften en worden verwelkomd. De spoedige vervanging van de Bölkow- en Alouette-helikopters door een klein aantal nieuwe heli's is vooral ingegeven door het maatschappelijk nut en hun militaire bruikbaarheid voor medische evacuatie en *combat search and rescue* (CSAR). Aan al deze nieuwe taken wordt duidelijk in interservice-verband inhoud gegeven.

Met de beleidsintensivering is in de komende tien jaar voor f 950 miljoen aan nieuwe investeringen gemoeid, maar dat neemt niet weg dat er ook voor f 2,1 miljard op de investeringen wordt gekort en nogmaals voor f 1,3 miljard aan investeringen wordt vertraagd. In die zin wordt de modernisering van de Nederlandse krijgsmacht toch op een lager pitje gezet. De vermindering

met bijna tien procent van het beschikbare investeringsbudget zal ook door het Nederlandse bedrijfsleven, dat rechtstreeks of via compensatie van defensieorders profiteert, niet echt worden verwelkomd. Zo zullen de nieuwbouwplannen voor de marine niet toereikend zijn om de Koninklijke Stork Groep zonder aanvullende civiele opdrachten in leven te houden. Het goede nieuws is echter dat serieus onderzocht gaat worden of Nederland een bescheiden aandeel kan hebben aan de ontwikkeling en productie van de Amerikaanse *Joint Strike Fighter* (JSF). Hetzelfde geldt trouwens al op kortere termijn voor de Nederlandse deelname aan het Europese *Gepanzertes Transport Kraftfahrzeug* (GTK)-project.

Vaag zijn ten slotte de beleidsgedachten over de samenvoeging of integratie van staffuncties aan de defensietop. De gewenste uitbreiding van de bevoegdheden van de CDS tot de operationele planning van crisisoperaties via samenvoeging van operationele staven met het Defensie Crisisbeheersingscentrum, en de mogelijke samenvoeging van delen van de materieeldirecties van de krijgsmachtdelen met het directoraat-generaal Materieel zijn niet uitgewerkt en daarover wordt zeer uiteenlopend gedacht.

Het is bovendien zeer onduidelijk hoe deze concentraties zich verhouden tot de nog maar een paar jaar geleden gekozen beleidslijn van een klein kerndepartement met de krijgsmachtdelen als werkmaatschappijen en de integrale verantwoordelijkheid van de bevelhebbers daarvoor.

Hoewel enkele oud-ministers van Defensie en ook de fractievoorzitter van de VVD een brede maatschappelijke discussie over de Nederlandse defensie-inspanning krachtig hebben afgeraden, is de Hoofdlijnennotitie het startschot voor wat nu dan de Strategische Toekomstdiscussie Defensie wordt genoemd. Ook het Defensiepersoneel zal tot 1 juli van dit jaar via deze discussie zijn oordeel kunnen geven over de voorgestelde beleidsmaatregelen en zo vanuit hun specifieke deskundigheid kunnen bijdragen aan de verdere voorbereiding van de Defensienota 2000. Het spreekt vanzelf dat de redactie van de *Militaire Spectator* hiervoor haar kolommen ruim opent en de lezers uitnodigt om ook via dit blad inhoud te geven aan de oproep van de minister om hun mening over de Hoofdlijnennotitie te geven.